

Avar Judit:
BEHARANGOZÓ
A **Kőberótt** c. verseskötetem megjelentetése kapcsán

A **KŐBERÓTT** c. kötetemben már igazi kép-versek találhatók. Ezt megelőző alkotásaimban is kísérleteztem és újíttam képileg, elindult bennem egy újfajta művészi kifejezési igény. Vörösmarty olvasása közben kezdett unalmassá válni számomra, hogy jönnek, csak jönnek a szeretett versszakok... egy idő után zavarni kezdett, nagyon merevnek/statikusnak tűntek. Érdekes módon mára még jobban megmozdultak bennem az egységek, a sorok, nem elégszem meg a hagyományos formákkal, tervezgetem őket a lapokon és akkor nyugszom meg, ha megfelelő irányba/helyre kerülnek, amikor elnyerik szándékaim szerint megerősített értelmüket, számomra ekkor ér véget a teremtésük. Az általam előre felvázolt formákat Fazakas Noémi grafikusművésszel együtt álmodtuk készre, ezúton is hálásan köszönöm szíves munkáját, nélküle nem valósíthattam volna meg az elképzeléseimet. Molcer Mátyás zenész, költő, műfordító barátomat megihlették a költeményeim, horvát és német nyelvre is lefordította őket. A vizezett/folyatott technikával készített nagyszerű tusrajzai remekül illenek a szerteágazó tartalmakhoz.

Nehéz a választás, hogy mely alkotásaimat emeljem ki, hiszen rengeteg témát járok körbe, a kötet olyan örvénylő és összetett, mint maga az élet: permanensen küzdő folyamat... talán maradjunk a művészet témakörénél, új könyvemben van belőlük bőven.

A kötet címadó műve egyben az írásról és a versről alkotott véleményem, mint megnyilvánulási formáról/lehetőségről elmélkedik.

Kőberótt

Írni – írni
Megmaradni
Nagydolog
Ott a polcon
Ki veszi le
Kik olvassák
- - -

Ma mindenki
ír
El is hiszi
De ki
Vagy mi
Az igazi

A költészet
Nem játék
Tessék
Békén hagyni

amelyik nap mosogat-ok biztos hogy ver- set nem írok

A művész feladata bármely művészeti ágban a Szépség megjelenítése. A műalkotásokat szemlélő/hallgató/olvasó/művelő állapotának felemelése, hangulatának javítása netán gyönyörködtetése. A „Művész” c. versem mottója: „csakis a felemelő Szépség nemesíthet”.

A művészeti szakterületek megvalósulási lehetőségei ugyan a létrehozásuk technikájában egymástól eltérnek mégis lényegi különbség nincs köztük, mind egy és ugyanazt szeretnék keresni/meglelni/felszínre hívni, a mindennek-feletti Szépséget. És hogy mi kell hozzá, rejtélyes talányát az „Impulzusok”-ban fejtegetem.

M ű

Kényszeredbe be vagy zárva
Ingyen lesz-kapsz
Juszt se süvit
Kíváncsú hálavágtá
Ne lankadj
Ha olykor
Gyatrámelyre alámérül
Hiphop-vígan
Öncsúcsra törsz
Kit érdekel
Hogy étél mit adtál
Örök az alkotás
Ténylégvények hidján
Árnyait lényeglátás
Fabatkát ér

A művészet megnő
Terjengve árad
Dús térben
Hízik a májad

Műélvezőként
Nem silányulsz el
Gyönyörűségekre
Gazdaszemmel
Tekintgess

Az én művészetem
Kemény falakba ütközik
Némaságra sarkall
Dallam se szavak
Környezetem kíméletlen
Viszont-hallgat nemá
Az ismeretlenségben
Tovább lábatlankodok

v é s z

A valósághoz ragaszkodom
Attól én még művész vagyok

Ha szeretnél remekelni
Add meg a módját
Nem tanácsos sürgettetni

Évtizedekig érlelődve
Bimbózik a gondolat míg
Illatos virága kifakad mely
Pillanatok alatt el is hervadhat
Ha végül tágas térben engedékeny
Különleges termése elhatalmasodik
Örülkeringőzéssel sütkérezőn
Eszményeitől mámorteljesül

A fertilemes Rosszmű
Fellismerése eufóriájától sem
Vészszél
Rátalál egy csomópont
Lehetetlenségbogát boncolgatja
Fogásait mesterkélten építi
Eltarthat még jó darabig
Valós meggyőződést keresgéelve
Egyéni igazságát meglelhetné ha
Idő- és fáradságkíméletlen
Vérbrizsgáló rejtelmek
Előbb-utóbb leszögezhetők lennének
Nyíltcsatornában ügyis kiderül
Sallangmentessé válhat-e
Kikristályosodása letisztul
Avagy sem

csakis a felemelő Szépség nemesíthet

Impul

csak
hatnak - raknak
rám
nem bírom - nem bízom
már
érzem - vérzem
de
borzadok - forradok
még
rohanok - rokkank
ám
hervadok - sorvadok
és
borulok

zűsok

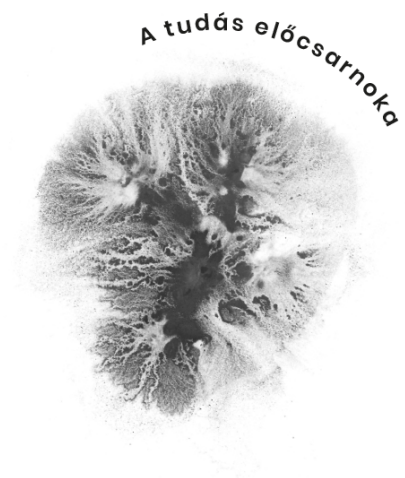
Szűkülő/szűkölő
erők
Robbanást idéznek
elő
Táguló/tároló
terek
Ámuló/ámuló
elvek
Bár hattok/zár kattog
keress
Vágykulcsot

„A tudás előcsarnoka” a szellemi értékek összességét, a magaskultúrának, az iskolázottság és műveltség, az életfelfogás, életmódbeli szokások kialakításának rendjét/lehetőségeit tárja az olvasó elé.

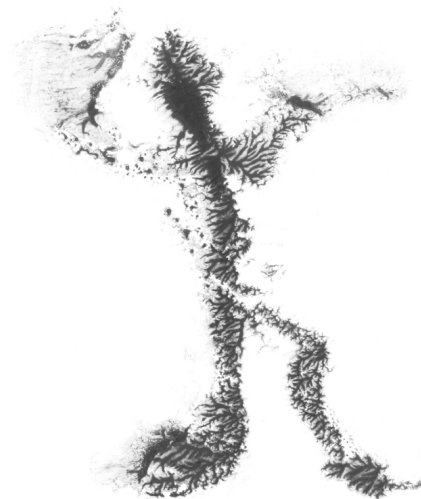
Körülvenni magunkat
Számítalan lehetőségek
Nekünk tetsző
Avagy
Ajánlott
Könyvekkel
Tárgyakkal
Zenékkel

Művészi törekvésekre
Hagyományos csodálattal
Igényesen illene
Sőt
Képességünk szerint
Kérdőn-nyitottan
Tanácsos
Ácsingózni

Aztán
Gondos elmélyülésben
Megvalósításra vágyni
Mint hajdan
Őseink tisztelegtek
E szentség
És mindenek
Előtt

De mit ér a megszerzett tudás? Az alábbi poémámból értesülhetnek, hogy Édesapám Dr. Avar Pál, a kitűnő ideggyógyász-pszichiáter hogyan járt. Halála olyannyira fájt, hatalmas űrt hagyott maga után... a történeteket több mint harminc év múltán, nemrégén váltam képessé sorokba önteni.

A nagyság átká

MIRE

a sejtések ágasbogas agyadban
konkrét ösvényekké rendeződtek
egyértelmű kijelentéseid figyelemreméltó
tömondatokká nemesedhettek
kanyaros gondolataid végére pont került
sokak által irigyelt szellemiséged kibeteljesült

MIELŐTT

tudományos munkád beérett volna
kislumenek alig várták
hogy kellő formát ölthess végre
tehetetlenségben húztak-vontak
és le ne ess eszméletlenül
székhez kötözve a tűző napra
agyvérzéssel kitettek
épp Téged

AZTÁN

zengő gambahangok kíséretében üres
összekaristolts nyersfakoporsó előtt
felkapaszkodott fontosságok
magukban kacagva persze
bösen méltatták munkásságod
hiszen sikerült
pazar szellemi hagyatékkodat
megkaparintaniuk

LEGALÁBB

ez az egy vers őrizzen meg
hirdesse sérülékeny földivádoriságod
nyilvánvalóan így jár
aki kitaposott igazodóutak helyett
gáláns szívessztrádát kövez ki ráadásul

ÖNKÉNT

Bátran dobálózz
A kövek felemelnek

A Kőberótt c. kötetet első verseskötetem, a „Női károgások”-hoz hasonlóan, a művek vonulatában keletkezésük sorrendjét figyelembe véve, tizenhat éves koromtól napjainkig tartó időrendben szerkesztettem. Mivel esztétikai és tartalmi mondanivalóim egységben szintén mérvadók, ezért pár-versek, oldalpárok illetve hosszabb, oldalakon keresztül tartó tárgykörökként csoportosítva szerepelnek benne az egyes poémák, a megjelenésformájuk tartja össze, egymáshoz rokonítja őket. Egyrészt a témaválasztás másfelől a képi látás nézőpontjából alakítottam művem. Most is elengedhetetlennek tartom, hogy a kiszemelt vers melletti alkotást szintén közöljem.

Sokszor szerettem volna bizonyos célokkal jeles személyek ajtaján kopogtatva benyitni, vajon sikerült? A végeredmény az Ajtók c. költeményemből kitűnik.

Ajtók

Ajtók
Sosem nyíló
Ajtók
Becsukódók
Ajtók
Félve nyitott
Félig nyit
Rettegett
Ajtók
Tárt ajtókon
Miért nem mész be
Zárt ajtókat
Áttöröd
E diktátum
Ösztönös

Egyszer majd
Bemehetsz
Valamelyiken
Valahová

Kettős kapcsolódás

jöttment idegennel
könnyen összefonódnak
kereső ujjaink

szembeszegülnek
törvényesen tiltó
élhetetlen napjaink

kapzsi vágyunk
suhanva
érintőn is megfogam

kötött szavunk
kendőzve átadhatatlan
odaadón mégis fajs

De vajon jól bánunk-e a nemes tartalmakkal netán hogy áll a Kultúra megbecsülése? Elkeseredésemben két nagyon rövid irománnyal jelzem érzéseimet. Kell-e, lehet-e kompromisszumot kötni és mi van a Zen-észszéggel, kellőképpen kibontakozhat-e a tehetség? Erre is próbáltam a magam tapasztalataival válaszolni:

Tartalmas levegő

A művész tudatosan kínál
Kilíncsel ám nem káríncsél
Mások természetesen vélik
De nem könnyű levegőből élni

Cooltúra

Döntések el
Hat-e vagy sem
Kultuszkás be' kultúra
Irányítja Kult ura
Dilettáns és profi között
Árnyalatnyi a Kult-túra
En történetem
A tiéd is

misszum kompro
 1. Micsooda csúfús / Csavars / Fűrsh gondolás / Előírdi hátúrdi / Keveskavarás / Bulah locsogás
 4. Kintársad semmikor / Tündérin mérgezű / Éhes viperatog / Telenlepponyeledei / Kidevűs / Hogy megis kell

2. Szívárványos porverés / Csikkzszedés / Fojtogatón elárasztó / Hirverés / Színlelés / Ez ám a barát
 3. Figyeld / Ha megírt / Örömben hogy kiált / Csapna készség / Lekesség/ Ajtózárom kedvesség

Zen-észség

Ha te olyan
Jani vagy
Teremts
Koncertalkalmakat
~

A legújabb korszerű
De vajon élethű
~

Nincs szív
Se hang
Ne add fel
Lesz visszhang
~

Bárányként követnek
Tudván ki nem eretnek
~

Metrikusan futtatott
Tökéletes futamok
Légtérben repkedő
Hallhatatlan illúziót
Bátran rögtönözheted
Milyen modern gépmodell
Ha lett is volna bármi ötlet
Sikeresen föld-bedöngölte
~

Kivagyí pöffeszkedés
Motorizált ujjak
Holnap lesz hírnév
majd hozzá ÉSZ

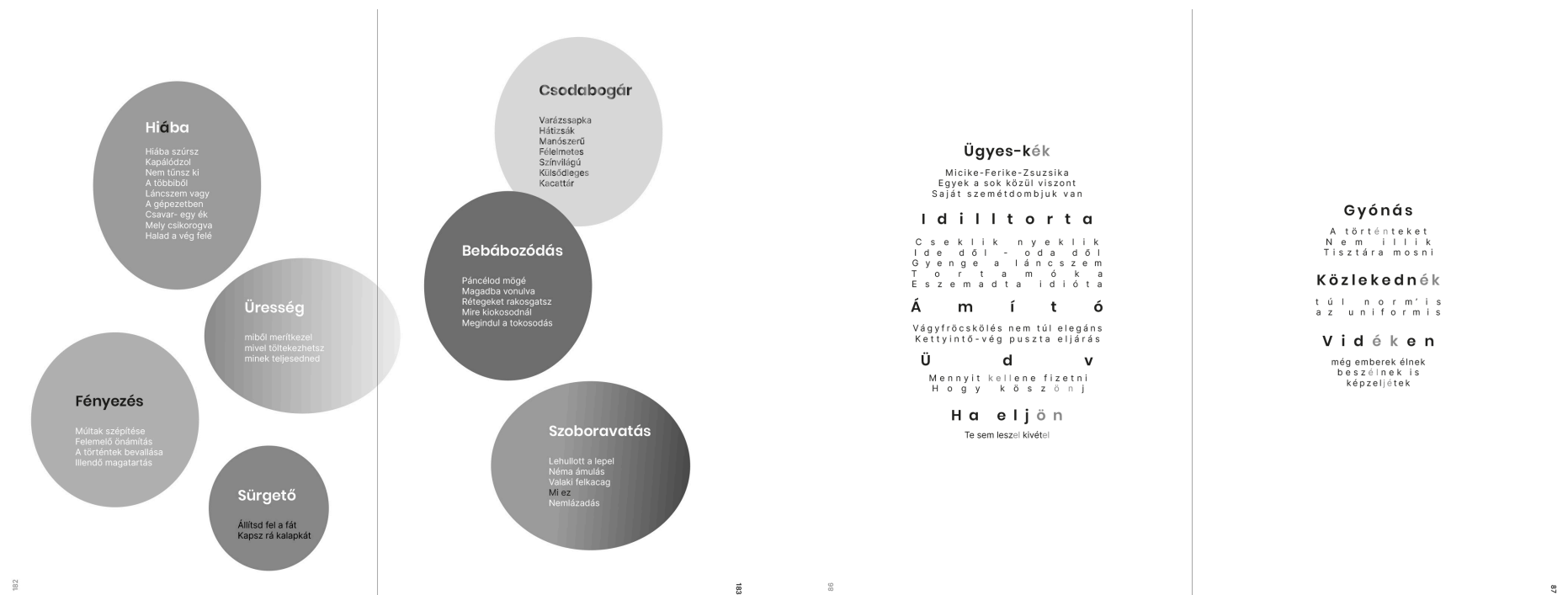
Bőséges terhe
 Átsüt mindenben
 Áldást - átkot áraszt
 Isten mentse
 Igyekezik ő kezeltelen
 Dehogyis nyírható
 Hadd burjánozzon
 Ne-növekedjen
 Kiforrja magát úgyis
 Ám az se baj
 Ha elvesz névtelen
 Senkiket is érdekel

A tehetség

Menthetetlen

A költő semmiből megél
 Nem eszik – nem iszik
 Ruhát sem cserél
 Tátott szájjal szívja
 A bódító étert oly eleven
 Lecsapni se lehet
 Bár pillanatra megdermed
 Mert kritizálják
 Amit nem szeret
 De spongyát rá
 Tovább ontja az okosságokat
 Érzései nem kényszerképzetek
 Verseiért megmáshá a jéghegyet
 Hason csúszik visszafelé
 Egyetlen gatyája kireped
 Ez azért még jól jöhet
 Erősebben okádnatja tőle
 A kínrímeket
 És lám
 A művészet felragyog
 Mi áll mögötte
 Nem is gondolod
 Hősünk a rajongástól
 Reménykedve patkol el
 Hogy holtában aurája
 Nagyon fájjon netán
 Hamarabb kerül fejére
 Tövisspékelt babérkoszorú

A kötetben rengeteg apró versike szerepel. Két oldalpárt csatolok közülük, hogy érezhetővé váljon milyen a jellegük. A „Tárgyak”-t pedig Krajtsovits Margit hozzám írt levelében felvetett kérdése kapcsán olvassák (lásd később), mely egy iparművésztől teljesen jogos, hogy mire valók a tárgyak, kellene-e, és ha már vannak, mit tegyünk velük: e témában magam is tanácstalankodom. Majd egy ehető vagy mégsem olyan finom tárgyról költők, melyet egy kedves növendékeim ajándékozott nekem, akivel évtizedek óta tartom a kapcsolatot: a tanítástól még az ő „Desszert”-je sem vehette el a kedvem...

M
I
K
I
N
B
Z
Z
Ö
K
I
N
E
B
N
A
T
E
M
R
E
M
E
S
Z
S
Z
E
Z
T
Ü
J
A
V
D
E
L
E
S
E
M
E
L
L
E
S
Z
T
I
Ö
R
E
L
E
P
S
O
L
M
T
O
I
N
K
D
E
N
T
I
T
A
S
B
O
R

T **á** **r**

1. Nem beszélnek

A tárgyak élnek Minket néznek

Használtái mint bármely tárgyat melyet szükségből tartunk

3. A tárgyak várnak Ránk-találnak

4. megveszem elajándékozom avagy kidobom de neked is adhatom örökre nem tárolom

g **y** **a** **k**

5. Hőn áhított bővli darabok
Méregdrága ócska kacatok
Feleslegesen felhalmozott
Csiribirivili vacakok
Környezetbe illeszkedve
Értelmet nyernek bizony

6. Eggyel kevesebb
Végre fellélegezhetek

7. Olvasva tényeim
Magjai éneim

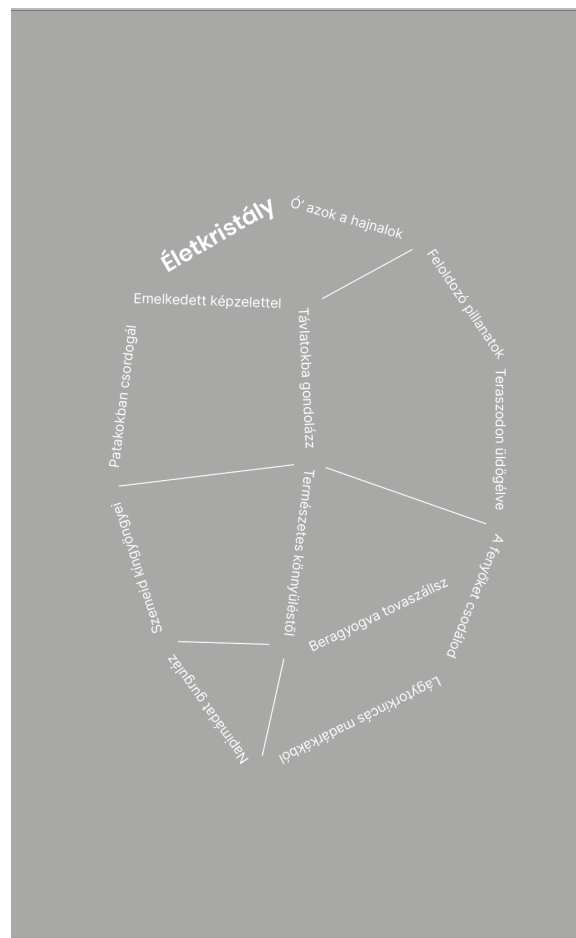
8. Nem javítható
Át se alakítható
Elfelejtettem
Mire való nekem világ

Használati tárgy lennék

kezeim közé természetesen
a legjobb szándékkal úgy helyezted
hogy Jézus Mária ez milyen drága
tán tízezer forint is meglehet
érdeklődéssel szemléltem
a dobozon feltüntetett cirillbetűket
izgatott kibontásakor
furcsa lyukakat fedeztem fel
miközben helyükre rendeztem szépen
az avasfehér csokigömböket
ötödikük bekapása után
megkönnyebbültem
nem is olyan rémesek
csupán ínycsokrhúzon édesek
direkt jót tehet csekélyke csernobili gőz
vagyis örültem hiszen gondoltál rám
munkám gyümölcsét megköszöntem
zörgő órádat szintén kedvelem
persze az elemet rögtön kivettem
későbbiekben összetört
sikerült elejtenem
bár VIP-es terítőd szívesen felteszem
formás kristálytáladat elajándékoztam
pedig igazán szerethető volt
de nem az én stílusom
ugyanakkor
kifogástalanul berendezett lakásodban
érték-érték hátán kérked
bármelyiket elfogadnám mégsem kérlek
hiába műveled a művészeteket
a magas kultúrára te sem áldozol
és fentemlített balegyenesekkel
fityiszt mutatva kárpótolsz

Végül ülünk ki a Szigligeti Alkotóház teraszára ahol a kötet záróaktusa megfogalmazódott, és a csodálatos csendben nézzük együtt a hatalmas fenyőfákat... Ezt az „Életkristály”-t ajándékozom Önöknek és kívánom, hogy a zűrzavaros világból kicsit lépjenek ki velem, sőt időnként vonuljanak el összegződni, megnyugodni, hogy képesek legyenek újult erővel, szívvel-lélekkel tovább munkálkodni.

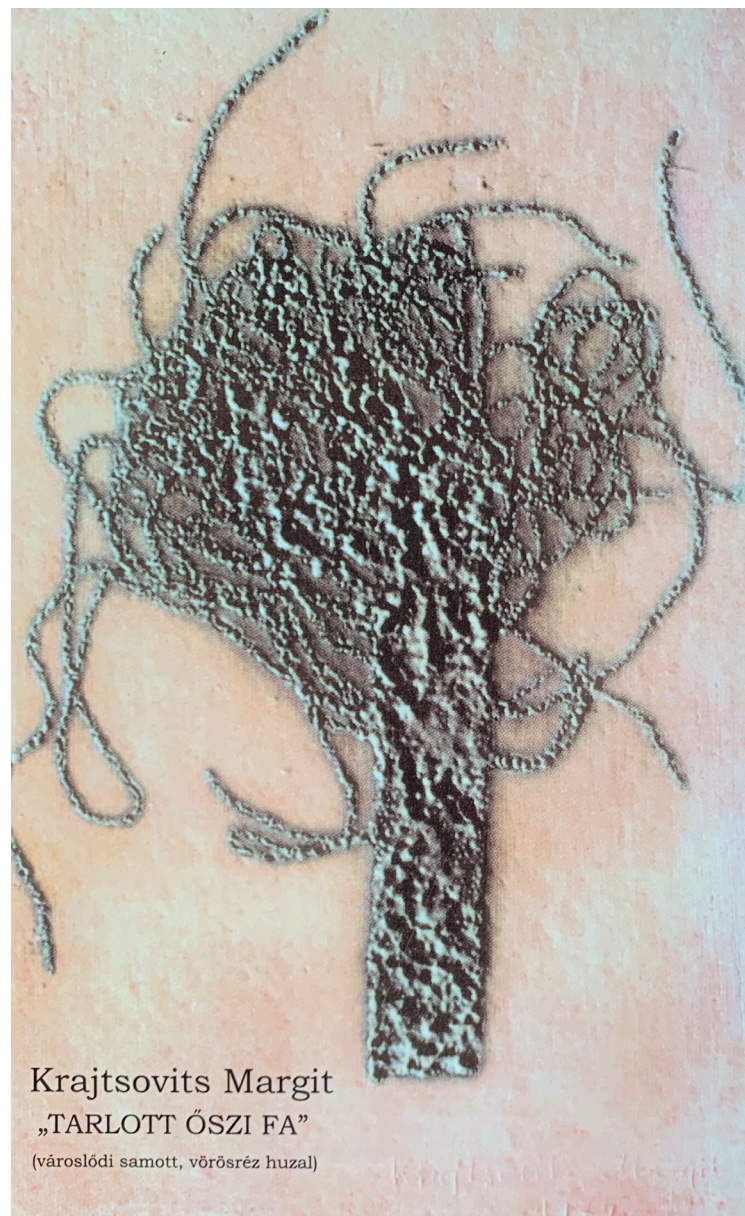
Különösen megtisztelő számomra, hogy a Szigligeti Alkotóházban tartózkodásom alatt megismerhettem egy nagyszerű embert, aki másmilyen szemszögből szemlélő és érzékelő – más szakterületen alkotó kitűnő iparművész. Közös együttléteink során rengeteget beszélgettünk a világ dolgairól, és természetesen az általunk nagyra becsült „Művészetről”... mindketten hallatlanul fontosnak tartjuk a művészeti ágak közötti átjárási lehetőségek keresését, megteremtését és alkalmazásukat alkotásainkban.

Krajtsovits Margit beleolvasott készülő kötetem munkapéldányába, és búcsúzásakor meglepett költői világom rá gyakorolt hatásáról készített elmélyült írásával. Bevallom, a meghatottságtól elsírtam magam. Így kellene minden művésznek alázasan, mély empátiával a másik felé hajolni és készségesen szolgálatára állni, ha kétségek eloszlatására felkérjük... Nélkülözhetetlen, hogy a művek különféle szűrőkön átmenjenek, több irányból vizsgálva heterogén szempontokkal találkozáskor válhatnak igazán éretté és valóban kiteljesednek.

Művészi törekvéseimmel kapcsolatban ilyen széleskörűen elgondolkodó összefoglalással még nem ajándékoztak meg. Köszönöm szépen Margit, nagyon meghatottál!

Krajtsovits Margit Ferenczy Noémi díjas keramikus művész 1936. november 10-én született Budapesten. 1960-ban diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskolán, mestere Borsos Miklós volt. Önálló művészként dolgozik, munkásságát elsősorban egyedi tárgyak készítése és az állandó kísérletező kedv jellemezi. A kerámia minden ága foglalkoztatja, edények, plasztikák, falilépek.

Krajtsovits Margit „Tarlott őszi fa” című alkotása megihlette Baranyi Ferenc költőt, róla írt verse az Anti-Orfeusz c. kötetében (1998) jelent meg:

Krajtsovits Margit

„TARLOTT ŐSZI FA”

(városlódi samott, vörösréz huzal)

A VÉGTELENBE TELJESÜL

Krajtsovits Margit kerámijára

Izzó réz-szállal égetett
fa-rajzolat fakó samotton.
Különös ízű élvezet
rajta gyakorta elborongnom.

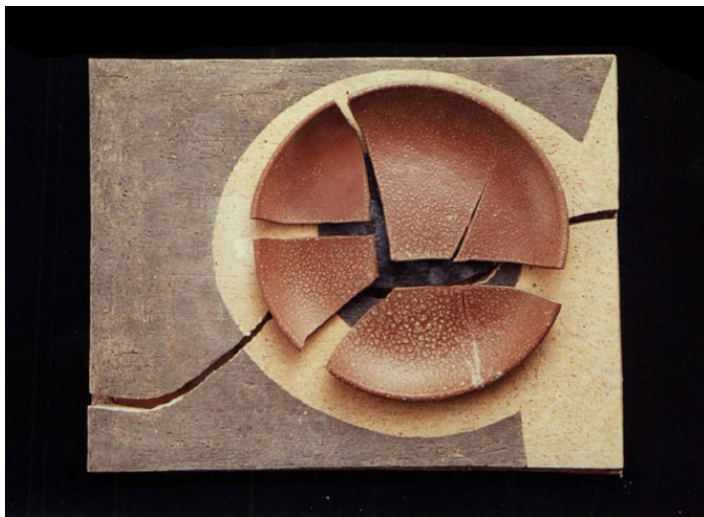
Kócos fa, nincsen gyökere.
Csak gallyakat indáz a földig
s az ég felé, a semmibe.
Tar ágait el nem özönlik
dalos madárcák. Úgy lebeg
ég s föld között, mint őszi dőben
a róla hulló levelek:
fogózkodót nem ismerően.
Nekem iszonytató csoda
e nagyszerű gyökértelenség,
amely egyszerre esdi a
rögök s a csillagok szerelmét,
bár támad benne odvas úr
s törzsét csak kerge tartja össze:

a végtelenbe teljesül,
amit gyökérzet sem kötöz le.

Baranyi Ferenc

Krajtsovits Margittal szempillantás alatt összebarátkoztam. Boldogan fedeztem fel egy közzétett nyilatkozatában mindazokat a tisztán megfogalmazott elvi nézeteket, élesztő emberi közösséget, melyek összekapcsolhatják művészi szemléletünket: „Sokszor rácsodálkozom arra, hogy egy-egy tárgy, a hirtelen hőmérséklet-változás miatt vagy valami belső feszültség folytán, milyen lendületes vonal mentén törik szét, milyen gyönyörű törésfelülete van. Össze kell-e ragasztani kétségbeesett igyekezettel, hiszen nem ok nélkül tört el? Nem kellene inkább a részeket – talán éppen a törés által felszínre került önálló értékeinek megőrzésével – új s az előbbinél magasabb szintű egységbe rendezni? Sokat kísérleteztem ezzel. Nyilvánvalóan nem igaz ez egy törött végtag esetében, de igaz lehet megtört életeknél, széttört kapcsolatoknál, feldarabolt országoknál. A törés nyilvánvaló, nem lehet meg nem történtté tenni. De tanulságait, a törés által felszínre került dolgokat figyelembe véve, be lehet építeni további életünkbe. Az új kompozícióba rendezendő részek ezáltal erőteljesebb egységet képezhetnek.”

Ezek a bölcs megállapítások művészetileg végtelenül fontosak, bennem is dolgoznak, de életünk egyéb területeire is vonatkoztathatók. Utaink, a lehetőségeink bizonyos pontokon megtörhetnek, zárulnak-tárulnak és ameddig élünk, hozzájuk igazodva tovább lépünk amerre engednek/mutatnak... A művek indíttatásai legtöbbször sérülésekből, nehézségekből, tanácstalanságokból, útkeresésekből virágoznak ki és hatásaikra, művészi kifejezés általi megoldásformákat javasolnak.

„Minden egész eltört” samott, városlódi agyag, máz, 44×56 cm, 1977

„Tör / tén / és”, samott, városlódi agyag, máz, 30×50 cm, 1970

Csenkey Éva művészettörténész egy kiállításmegnyitón elhangzott méltatásából idézek: „Krajtsovits Margit művészi elképzelésének alapja a nemesen kemény tartás lehetőségének bizonyítása. Rendkívül egyszerűen „használható” tárgyainak elsősorban eszmei, szemlélet-erősítő a szerepe, küldetése... nem véletlenül könyv-formában alkotta meg egyik legkedvesebb „emlékeztető tárgyát” is, amely művész-mestersége „Kódex”-e lehetne... Korunk nyugtalan, zavaros, akarnok, érdekek által űzött világában, a felszikkasztó tehetséget gyorsan elhamvasztó, az alkotóképességet elfojtó, vagy félreterelő időkben csak kivételesen erős emberek kincse a lélek belső békéje. Krajtsovits Margit következetes és derűs munkálkodása, szerényen mértéktartó, de igazi benső élményből fakadó műveinek sora, viselkedésmintát sugároz reánk. Korszerű és természetes örök igazságok rendjét. A belső béke művészetét.”

„Kódex”, sómázas égetések Siklóson, 1986

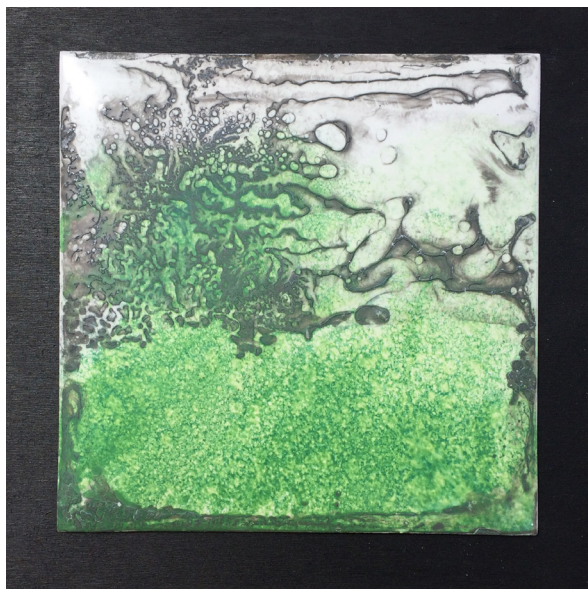
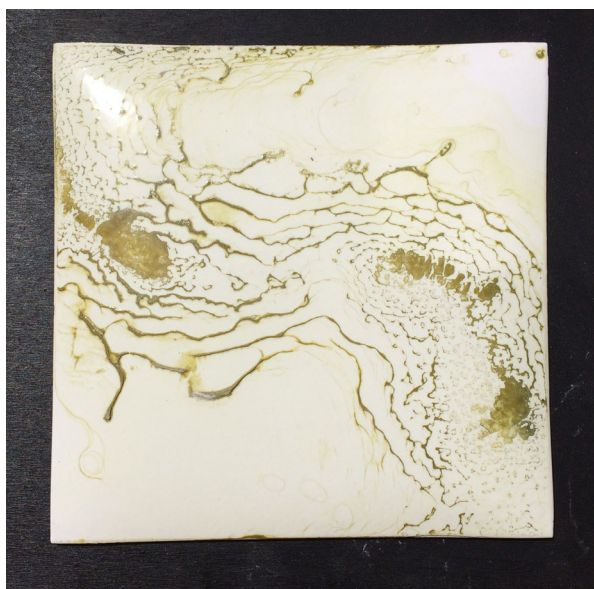
Irodalmi téren tett kezdeményezéseimet, az élet miértjeire választ kereső kínálataimat hasonló adekvát módon szeretném kőbe vésni. A belső Szépség alapja mindenekelőtt a nyugalom és a rend megteremtése mely külső világunkra is kisugárzik, hasson át bennünket. Ízlésünk szerinti teljességre-törekvésre, komplex életviteli kultúránk kialakítására/megőrzésére biztat, és hozzá recepteket ajánl a Kőberótt c. kötet.

Margit megalkuvás nélküli megújulásra kész megnyilvánulásai az alábbi műtárgyain jól érzékelhetők. Művei hűen tükrözik, hogy verseken és klasszikuszenéken nőtt fel, máig elsődleges tápláléka a kitűnő minőségű zeneművek hallgatása. Margit kerámiái Szépséget árasztanak, mely a művészet esszenciális törekvése, a műalkotások létrehozásának elmaradhatatlan módszere. Különös kerámiái fénylő felületei alatt lávafolyamok, gőzös-gázos érzésöznök, kelesztő/meg-megtorpanó gondolatok örvénylenek fehér-sárga-narancs-vörös-zöld-kék-barna és fekete árnyalatok mind-mind természetadta színözönökkel legbelül for-tyog az élet. Szinte megmozdulnak a tárgyak, életre kelnek... általuk bennünk is ősrégi alaptulajdonságok élednek fel. Az artisztika hihetetlenül sok megjelenési formát ölthet... a tartalmas, hasznosan töltött Létezés maga is Művészet.

„Sonata a tre”, 2018

A „Zene zöldben” c. alkotással - andante, allegro, moderato alcímekkel - 2018-ban Margit részt vett a „Muzsikál az erdő” c. pályázaton: „70 évesen úgy éreztem, rámsötétül az erdő. Aztán valahogy áttört a fény, megszólaltak a madarak és most még mindig dolgozom és próbálok olyan lehetetlennek tűnő feladatot megoldani, mint a hallott zene láthatóvá tétele, kicsit már mindent - az erdőt is - felülről nézve és egyre többet figyelve a belső hangokra, rezdülésekre. Az erdő meg zúgjon, zengjen, muzsikáljon minden hullámhosszon hallhatóan.”

„Zene zöldben”, 2017

Víg Tamás Kossuth díjas szobrász- és éremművész e szavakkal jellemzi őt: „Tartózkodó, de biztos egyénisége az anyag titkaival együtt személyének titkait is leírja. Nemes, finom, lírikus... és nem tudja a képzőművészetet elkerülni, mivel a szemlélődés az alap-természete.”

Pontosan ez vonz lényében engem is, hogy pezsgő mégis rendszeresen következetes szellemisége állandóságot sugall miközben kifinomult ám előre kiszámított, elhű elképzeléseivel fegyelmező hatást keltő művekben jeleníti meg e tulajdonságait. Verseimben rejlő kifejezési szándékaim ezen a ponton találkoznak Margit tanulságos törekvéseivel.

És íme, Margit nemcsak hozzám szóló nekem írt tanulmánya a Kőberótt c. kötet kapcsán:

Krajtsovits Margit: Gondolatok Avar Judit verseinek olvasása közben

Ahogy a filmnél – ami sokkal fiatalabb művészeti ág, mint az irodalom – lassan már nem is lehet mást, csak 3D-s műveket készíteni, úgy tűnik, valami ilyesmi történik sokkal lassabb tempóban az irodalomban is. Nem is tudom, fejlődésnek nevezhető-e ez a folyamat, inkább valami szükségszerű átalakulás, ahogy a klasszikusnak mondott versből előbb a kötött forma, majd a rím tűnik el, nincs szótagszámolás, a kötöttségeket félretéve talán az asszociációk szabadon szárnyalására is tágabb lehetőség nyílik, majd a sorok egymásutánjának monotonijából is kiszabadulva megjelenik a kép-vers.

A zenében az évszázadokon át kötelezően működő harmóniák is fellazulnak, a művek atonálissá válnak, a ritmus fontossága persze megmarad – ahogy a vers megformálásánál is.

Az öltözködésből a fűző már régen eltűnt, mára az ing és blúz is kiszabadult az öv szorításából és a farmokon történő kemény munkára tervezett tartós anyagot a fiatalság tudatosan koptatja és tépi rongyossá – hadd járjon rajta át a szél.

Lehetne még sokáig folytatni a sort. A kötöttségektől való szabadulás jelentős művek keletkezését tette lehetővé (mert hát kinek hiányzik ma már a fűző), de a tendencia nem mindig vezet jó irányba pl.: a digitális nyelvben szépséges szavaink helyett idegen kifejezések és sokszor idétlen rövidítések váltak általános gyakorlattá.

Nagyon nem mindegy tehát, hogy milyen szellemet eresztünk ki – többé vissza nem küldhetően – a palackból és csak őszintén kívánom, hogy a kép-vers is tudjon olyan felemelő lenni, ahogy minden versolvasó tud egy szonettet, egy balladát, egy rólam-nem-kem-helyettem szóló kötött formájú verset említeni.

~

A költő nem csak tanult mesterségeit tekintve rendkívül sokoldalú (kertész, pszichológus, zenész, énekes, énektanár), de a mondanivalója sem fér bele a megszokott keretekbe, az abból való kilépés nem öncélú játék – így közelíti meg a kifejezhetetlent.

~

A vízszintesen egymást követően megjelenő sorok szép hajlású ívek mentén rendeződnek át, majd egy zaklatottabb tartalomnál az ív is darabokra törik.

~

A „Nyug-alom” kifejezésére teljesen adekvát a lefelé keskenyedő trapéz alak, amit az egyenletesen rövidülő sorok egyre kisebb betűi rajzolnak ki. Mint amikor enged ki a gőz, a felfűtött agy fokozatosan szelektál, s végül csak az marad, ami már nem bánt, amire gondolni jó.

~

„vágyón nézni - akarva látni / látva akarni – nézve vágyani”

„Ami van / az Van, Ami nincs / az Nincs”

„Egyszer lent / másszor fent” és így tovább.

Mikor a felső rétegek már lebontódtak, a pszichológus röntgenszemével még meg kell vizsgálja a megmaradt két szó minden lehetséges kapcsolódását. Ez már szinte mélylélektan, ha elfogadjuk, hogy a szónak, a kifejezésnek is lelke van.

~

A „Rekviem” nagyívű felsorolás egy elmesélhetetlen történetről, a megverselhetetlen képtelenségekről. Valahogy mégis sikerül látható képet rajzolnia a lehetetlenről.

~

„A nagyság átka” megrendítő magyar sors – szívszorító szabad vers. MIELŐTT „ÖNKÉNT” lemondanál kemény munkával elért eredményeidről. MIRE észbe kapnál, mi készül ellened, hogy munkád gyümölcse másnak érik, örülhetsz, hogy LEGALÁBB álságos ájtatosan elbúcsúztatnak, AZTÁN jöhet a habár és a halálos hallgatás arról, hogy a teremő gondolat a tiéd volt, amiből most téged eltéve az útból kis senkik profitálnak. AZTÁN LEGALÁBB viszik valaMIRE MIELŐTT ÖNKÉNT feladnák magukat?

~

„Tárgyak”: egy versnek van tárgya – vagy nincs, de tárgy-e a vers, vagy inkább állítmány?

Egyszer eltörtem egy hőmérőt és mielőtt órákon át tartó keserves munkával felszedtem volna minden szétgurult cseppet, előbb még rácsodálkoztam: milyen gyönyörű, ahogy a kis higanytóból apróbb, kisebb, nagyobb gömböcskék futnak szét minden irányba. Mikor papírlappal terelgetve próbáltam felszedni őket, volt, amelyik még kisebb egységekre osztódva gurult tovább, volt, amelyik összeütközve egy másikkal, harmadikkal nagyobb egységgé alakult, de mindig minden alkalommal gömbként, egészként mutatkozott.

Valahogy ilyen nekem ez a verseskötet formailag is, mondanivalóját tekintve is. Van egy nagyon kemény magja – több helyen felfedezhető, most csak egy példát idézek a „Hitvallás” című versből:

„Egyformán igaz vagyok

Azt teszem amit mondok”

„Emberek jönnek/mennek

Én maradok”

És marad a mag is keményen, szilárdan, de rögtön százféle gondolatgömböcske gurul szét minden irányban és éli a maga szó

és színjátékokkal teli életét. „Állatságok, hidegségek, félelmek, órák, ajtók, kapcsolódások” – egész ötletözön jelenik meg közelebb vagy távolabb a központi magtól.

Formailag ezt a központot a szövegsűrítmények jelentik nekem: „mindegyméltatás, kétségbeesettrémületen, őrültkeringőzéssel, mámorteljesül” stb. és ahogy kezd ez a szógombolyag felbomlani, úgy lehet egyenként írni a különböző kifejezésekről, szavakról, szabadon engedhető-e végképp, vagy még kapcsolódjon egy esetleg több másikkal. Élhet-e önálló életet vagy – mert szelekcióra is szükség van – a hozzávezető fonalat is el kell vágni.

(„Meghalni tudni kell, élni még inkább”)

Drága Judit!

Közel sem jutottam még a kötet végére, de lejárt az időm, itt kell hagyjam ezt a szép Szigligetet. Köszönöm a megtiszteltetést, hogy a kötet első olvasói között lehettem. Jó volt egy kicsit megmerülni ebben a nekem szokatlan közegben és jók voltak a barangolások a parkban, a kikötőben, a beszélgetéseink és persze az úszás, fürdés a szeptemberben is csodás Balatonban.

Kívánok sok erőt könyved befejezéséhez, legyen sok örömed benne, s ha elfáradsz, gondolj koszorús költőnk szavára: „Írni-írni megmaradni nagydolog”.

Örülök, hogy megismertelek, Nélküled szegényebb lett volna az elmúlt két hét.

Szeretettel ölel:

Krajtsovits Margit

Szigliget, 2021. szeptember 14.

A Kőberótt c. verseskötet 2022. év első negyedében jelenik meg a Fekete Sas Kiadó gondozásában.